

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาทัศนคติของนักเศรษฐศาสตร์ไทย ต่อการจัด
ประสบการณ์การศึกษาภาคบังคับในปี พุทธศักราช 2534 โดยใช้เทคนิคเคสฟาย กลุ่มตัวอย่าง
เป็นผู้เชี่ยวชาญทางเศรษฐศาสตร์จำนวน 19 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็น
แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 3 รอบ รอบแรกเป็นแบบสอบถามปลายเปิด ใหญ่ให้ผู้เชี่ยวชาญ
แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเกี่ยวกับสภาพที่ควรจะเป็นของภาวะเศรษฐกิจ และการจัด
ประสบการณ์การศึกษาภาคบังคับให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยในปี พุทธศักราช
2534 นำผลการวิเคราะห์เนื้อเรื่องจากคำตอบในรอบแรกมาสร้างเป็นแบบสอบถามในรอบที่ 2
ซึ่งจัดทำเป็นแบบใช้มาตราส่วนประมาณค่า 6 สเกล นำคำตอบจากแบบสอบถามรอบที่ 2 มา
คำนวณหาค่ามัธยฐาน พิสัยระหว่างควอไทล์ แล้วสร้างแบบสอบถามรอบที่ 3 โดยใช้ขอความ
เห็นเพิ่มเติมตำแหน่งมัธยฐาน ช่วงของพิสัยระหว่างควอไทล์ที่คำนวณได้และตำแหน่งที่ผู้เชี่ยวชาญ
แต่ละคนตอบในรอบที่ 2 ให้ผู้เชี่ยวชาญคนเดิมตอบกลับมาอีกครั้ง จากคำตอบในรอบที่ 3 นี้
ผู้วิจัยวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน พิสัยระหว่างควอไทล์ ฐานนิยม และผลต่างระหว่างมัธยฐาน
และฐานนิยม เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่สอดคล้องกับของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อคำถาม แล้ว
แปลผลจากการวิเคราะห์ดังกล่าวเป็นทัศนคติของนักเศรษฐศาสตร์ไทยต่อการจัดประสบการณ์
ศึกษาภาคบังคับในปี พุทธศักราช 2534

ผลการวิจัยที่เป็นทัศนคติของนักเศรษฐศาสตร์ไทยต่อการจัดประสบการณ์การศึกษา
ภาคบังคับในปี พุทธศักราช 2534 มีดังนี้

แนวโน้มสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยโดยทั่วไปปี พุทธศักราช 2534

1. ประชากร ทรัพยากรธรรมชาติ และสภาวะค่านอุตสาหกรรม

1.1 ในปี พุทธศักราช 2534 ประชากรของประเทศ จะมีจำนวนเพิ่มขึ้น

มากกว่าปัจจุบัน

1.2 เนื่องจากการพบทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ก๊าซ น้ำมัน ในประเทศไทย จึงมีผลทำให้ประเทศไทยมีการพัฒนาทางอุตสาหกรรมมากขึ้น ประกอบกับการสนับสนุนของรัฐบาลในด้านนี้ด้วย

1.3 ลักษณะการลงทุนด้านอุตสาหกรรมจะมีแนวโน้มเป็นแบบ (Capital Intensive) มากขึ้น ทำให้เกิดการจ้างงานลดลง อาจเกิดปัญหาคนว่างงานได้

2. สถานะด้านที่ดิน และภาคเกษตรกรรมในปี พุทธศักราช 2534

2.1 ที่ดินเริ่มมีจำกัด เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี

2.2 ถ้าภาคอุตสาหกรรมเจริญขึ้น แรงงานภาคเกษตรจะขยายตัวมาสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น

2.3 ผลผลิตทางการเกษตรจะมีการลงทุน และผลิตได้มากกว่าปัจจุบัน ถ้ารัฐบาลสนใจและมีนโยบายช่วยเหลือเกษตรกรอย่างจริงจังในด้านเทคโนโลยีการผลิต ควบคุมราคาผลผลิตและเงินทุน เพื่อเป็นแรงจูงใจแก่เกษตรกร

2.4 จำนวนประชากรโดยทั่วไปเพิ่มขึ้น อาชีพการเกษตรกรรมรับไว้ได้ไม่หมด ทำให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานมาประกอบอาชีพในเมืองมากขึ้น เกิดการแออัดแอ่งแย่งกันประกอบอาชีพ

2.5 การประกอบอาชีพทางการเกษตรลดการพึ่งพาธรรมชาติ โดยจะใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามาช่วยมากขึ้น

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะว่า รัฐบาลควรจะมีการส่งเสริมอุตสาหกรรมและการเกษตรกรรมที่ใช้เทคโนโลยีควบคู่ไปกับการใช้กำลังคนที่มีอยู่ในประเทศ

3. สถานะด้านการตลาดภายในประเทศปี พุทธศักราช 2534

3.1 ปัญหาราคาและตลาดภาคเกษตรกรรมยังมีอยู่

3.2 ระบบการผูกขาดโดยคนกลางยังคงมีอยู่

4. สถานะการรวมกลุ่ม สหกรณ์ในปี พุทธศักราช 2534

4.1 การสหกรณ์จะเติบโตขึ้นอย่างช้า ๆ ขยายบริการได้มากขึ้น แต่ก็ยังไม่ทั่วถึงแก่เกษตรกรจำนวนมาก

4.2 การรวมกลุ่มทั้งมีรูปแบบและไม่มีรูปแบบจะมีแนวโน้มสูงขึ้น แต่ลักษณะการรวมกลุ่มยังไม่แข็งแกร่งพอ

5. สถานะด้านการค้าระหว่างประเทศในปี พุทธศักราช 2534

5.1 ไทยยังคงเป็นแหล่งผลิตหลักของการส่งสินค้าเกษตรกรรมออกขายต่างประเทศของประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

5.2 ตลาดการเกษตรระหว่างประเทศจะขยายมากขึ้น ถ้ามีการควบคุมคุณภาพสินค้าและคุณภาพฉลากจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. สถานะด้านค่าครองชีพของประเทศไทยในปี พุทธศักราช 2534

เศรษฐกิจของประเทศจะขยายตัวมากขึ้น ทำให้คนมีรายได้ดีขึ้นกว่าปัจจุบัน ค่าจ้างแรงงานจะสูงขึ้น แต่ค่าครองชีพของคนส่วนใหญ่ก็จะสูงตามไปด้วย

การจัดการศึกษาภาคบังคับในปี พุทธศักราช 2534 เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ และปัญหาการศึกษาภาคบังคับในปัจจุบัน แนวทางเสนอเพื่อแก้ไขปัญหานี้

1. การกำหนดระยะเวลา และการกำหนดอายุในการศึกษาภาคบังคับปี พุทธศักราช 2534

การกำหนดระยะเวลา 6 ปีนั้น ในปี พุทธศักราช 2534 ควรรักษาไว้ให้นานพอสมควร เพื่อชดเชยข้อเสียให้แน่นอนเสียก่อน เพราะหลักสูตรนี้เพิ่งเริ่มในปี พุทธศักราช 2521

2. การจัดการทรัพยากรทางการศึกษาภาคบังคับในปี พุทธศักราช 2534

2.1 งบประมาณ อาคารสถานที่ อุปกรณ์การศึกษา

ก. รัฐบาลควรเน้นการศึกษาภาคบังคับให้มาก และควรให้เอกชนรับภาระด้านการศึกษาาระดับสูงและการศึกษาภาคบังคับในบางส่วน จะทำให้รัฐบาลมีทรัพยากรพอที่จะกระจายการศึกษาที่มีคุณภาพไปสู่ชนบท

ข. รัฐบาลควรให้ความสำคัญแก่คุณภาพของนักเรียนโดยการสนับสนุนอุปกรณ์การศึกษา และวิธีสอนที่มีประสิทธิภาพมากกว่าอาคารสถานที่

ค. รัฐบาลควรกระจายงบประมาณทางการศึกษาอย่างยุติธรรม และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น กล่าวคือ เพิ่มเงินลงไปในพื้นที่ที่มีเด็กจำนวนมาก

มาก และถอนในจุดที่มีเด็กจำนวนน้อยเพื่อให้เกิดความสมดุล

2.2 ครู

- ก. ควรใช้ระบบหมุนเวียนครูจากตัวเมืองไปสู่ชนบท หรือย้ายครูที่ทำงานในชนบทหลายปีมาสอนในตัวเมือง (ถ้าต้องการ) และบรรจุครูใหม่สู่ชนบท
- ข. ควรมีการอบรมความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์แก่ครู

3. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ในการศึกษาภาคบังคับปี พุทธศักราช 2534

3.1 ประหยัด

3.2 เห็นประโยชน์ของการรวมกลุ่ม

3.3 คงสภาพสามารถอ่านออกเขียนได้

3.4 ซื่อตรงและรับผิดชอบหน้าที่ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมีผู้ควบคุมอยู่ตลอดเวลา

3.5 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นของตนเอง และมีความสามารถถ่ายทอดความคิดนี้เป็นภาคปฏิบัติได้

3.6 มีสุขภาพจิตดี

3.7 มีความรู้ด้านวิชาชีพในท้องถิ่นของตน โดยนักเรียนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ตามสมควร

3.8 มีมนุษยสัมพันธ์ดี

3.9 เข้าใจถึงความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงประจำวันและการพัฒนาประเทศ

3.10 นักเรียนควรมีระเบียบวินัยในการทำงาน โดยเฉพาะระเบียบวินัยในการอุตสาหกรรม (Industrial Discipline) และมีสัมพันธอันดีต่อเพื่อนร่วมงาน

3.11 มีความรู้ทั่วไปอย่างกว้างขวาง (ในระดับความยากง่ายที่เหมาะสมกับวัย) เกี่ยวกับความเป็นไปในปัจจุบันของประเทศ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ

3.12 มีการตัดสินใจที่ดี ใฝ่ลุ่มค่า

3.13 มีความสามารถวางแผนและปฏิบัติงานเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ หรือเลือกอาชีพของตนเองได้

4. ความรู้พื้นฐานที่นักเรียนการศึกษาระดับมัธยมศึกษาควรได้รับจากการจัดประสบการณ์ทางการศึกษาภาคบังคับในปี พุทธศักราช 2534

4.1 การอ่าน เขียน คำนวณ

4.2 วิชาชีพที่เหมาะสมกับท้องถิ่น

4.3 วิธีรักษาสุขภาพอนามัยของร่างกายและจิตใจ

4.4 การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

4.5 โครงสร้างของระบบสังคมอย่างง่าย ๆ

4.6 ปรัชญาชีวิต ชีวิตจริงในการทำงาน ซึ่งอาจจะได้จากประสบการณ์ชีวิตของบุคคลสำคัญในอาชีพต่าง ๆ ที่ทำให้นักเรียนเห็นตัวอย่างซึ่งจะนำไปปฏิบัติได้ ก่อให้เกิดความมุ่งมั่น และมีเป้าหมายในชีวิต นอกจากนั้นยังทำให้เกิดความคิดกว้างขวางขึ้น

4.7 ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ศิลปกรรม และประเพณี

5. ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจ ที่นักเรียนในการศึกษาระดับมัธยมศึกษาควรจะได้รับจากการจัดประสบการณ์ทางการศึกษาภาคบังคับในปี พุทธศักราช 2534

5.1 ความสำคัญของอาชีพต่าง ๆ ในชุมชน อาชีพที่เหมาะสมกับท้องถิ่น การเลือกอาชีพ วิธีหางาน

5.2 การรักษาสภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ

5.3 วิชาประชากรศึกษา และการวางแผนครอบครัว พอสังเขย

5.4 การฝากเงิน การกู้ยืม อัตราดอกเบี้ยอย่างง่าย ๆ

5.5 การคมนาคมขนส่ง การติดต่อสื่อสาร

6. ทรรศนะเรื่องปัญหาการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

ปัจจุบัน

6.1 บริการการศึกษาของรัฐบาลในชนบทไม่เท่าเทียมกับในเมือง ทั้งในด้านอุปกรณ์การสอน และคุณภาพของครู

- 6.2 การจัดการศึกษาภาคบังคับยังไม่ทั่วถึงจริง
 - 6.3 นักเรียนจบแล้วไม่มีโอกาสเรียนต่อทั้งที่ต้องการ เนื่องจากยากจน
 - 6.4 หลักสูตรบางอย่างยังไม่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น
 - 6.5 ผู้จบการศึกษาภาคบังคับของหน่วยงานที่มีรายได้ต่ำ สภาพงานไม่ดี ไม่มีโอกาสก้าวหน้าในสังคมดังเช่นผู้มีการศึกษาสูง หรือผู้ร่ำรวย
 - 6.6 เด็กขาดความสามารถที่จะนำความรู้ และความสามารถไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ
7. แนวทางเสนอเพื่อการแก้ไขปัญหในการจัดการศึกษาภาคบังคับในปัจจุบัน
 - 7.1 รัฐบาลควรเอาใจใส่ปรับปรุงการประถมศึกษาให้ดีขึ้น เมื่อเด็กจบจะได้มีคุณภาพดีกว่าปัจจุบัน
 - 7.2 นักเรียนที่ยากจนควรมีทุนอุดหนุนในการศึกษาภาคบังคับ
 - 7.3 ความต้องการที่จะศึกษาต่อของนักเรียนที่จบการศึกษาภาคบังคับจะมีมากขึ้น รัฐบาลจะรับภาระไม่ไหวควรให้เอกชนเข้ามามีส่วนรับผิดชอบ เพื่อแบ่งเบาภาระบาง
 - 7.4 ควรจัดระบบเศรษฐกิจของคนในชนบทให้มีรายได้ที่แท้จริงที่ขึ้นกว่าปัจจุบัน เพื่อลดปัญหาเด็กนักเรียนออกกลางคัน
 - 7.5 ควรมีโครงการเสริมอาชีพอีกหนึ่งปีสำหรับเด็กที่ไม่ได้ศึกษาต่อ
 - 7.6 ปัญหาผู้จบแล้วว่างงาน ทางแก้คือ ส่งเสริมการลงทุนเพื่อให้เกิดการจ้างงานและใช้แรงงาน

อภิปรายผล

สภาพเศรษฐกิจในปี พุทธศักราช 2534

ในปี พุทธศักราช 2534 ประเทศไทยจะพัฒนาอุตสาหกรรมมากขึ้น ลักษณะการลงทุนด้านอุตสาหกรรมมีแนวโน้มเป็นแบบ **Capital Intensive** ซึ่งเน้นการใช้เครื่องจักรในการผลิตมากกว่าแรงงานคนเป็นผลทำให้การจ้างงานลดลง อาจเกิดปัญหาคนว่างงานมากขึ้น รัฐบาลจึงควรส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีควบคู่กับการใช้กำลังแรงงานที่มีอยู่มากในประเทศ

ด้านเกษตรกรรม ที่ดินทำกินสำหรับประชากรในภาคเกษตรกรรมเริ่มมีจำกัด เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นในอนาคต เป็นผลให้จำนวนแรงงานภาคเกษตรกรรม ส่วนหนึ่ง เคลื่อนย้ายมาทำมาหากินในชุมชนที่เป็นแหล่งอุตสาหกรรม เกิดการแออัด ยึดเยียด แกรงแยงทำมาหากิน เกิดปัญหาอาชญากรรม รัฐบาลควรหาทางลดการเคลื่อนย้ายแรงงาน โดยการส่งเสริมการประกอบอาชีพในท้องถิ่น ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจะได้มีที่ดินทำกิน ส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตทางการเกษตรที่ใช้แรงงานใหม่มากขึ้น ส่งเสริมการผลิตสินค้านอก การเกษตร เช่น อุตสาหกรรมในท้องถิ่น และช่วยประกันหรือควบคุมราคาสินค้า เพื่อป้องกันการกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง

ปัญหาเรื่องราคาและตลาดการเกษตรกรรม และระบบการผูกขาดโดยพ่อค้าคนกลาง จะยังคงมีอยู่ในอนาคต สภาพเช่นนี้อาจทำให้เกิดการเอาเปรียบระหว่างพ่อค้าและผู้ผลิต หรือเกษตรกร การจัดการเกี่ยวกับเรื่องนี้ควรหาทางลดพ่อค้าคนกลางให้มากที่สุด

ในด้านค่าครองชีพที่สูงขึ้น ราคาสินค้าจะสูงตามไปด้วย สภาพเช่นนี้เป็นผลให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยต้องเดือดร้อน เนื่องจากรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย และอาจต้องกู้ยืมเงินมาเพื่อบริโภคหรือลงทุนในการประกอบอาชีพ

สภาพเศรษฐกิจและปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตดังกล่าวมาข้างต้น ล้วนมีผลต่อการจัดการศึกษา ซึ่งจะต้องนำมาพิจารณาประกอบการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และการจัดระบบการศึกษาระดับต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการประถมศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในอนาคตด้วย

ผลของสภาพเศรษฐกิจที่มีต่อการจัดการประถมศึกษาภาคบังคับในปี พุทธศักราช

2534

การศึกษาภาคบังคับมีส่วนสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยการพัฒนาคณาจารย์ของนักเรียนการศึกษาภาคบังคับที่จบออกมาประกอบอาชีพ ส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น ให้สอดคล้องกับความต้องการของสภาพเศรษฐกิจ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสภาพเศรษฐกิจดังกล่าวได้ อีกทั้งเป็นส่วนหนึ่งของคนในสังคมที่จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต ฉะนั้นในสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยปี พุทธศักราช

2534 นักเรียนการศึกษามาศึกษาบังคับควรเป็นผู้มีคุณลักษณะ ความรู้ ทักษะ เจตคติ ดังต่อไปนี้

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

1. อ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณได้อย่างถาวร

จากผลการวิจัย เอกสาร และการอภิปรายของนักวิชาการเห็นพ้องกันว่า สภาวะเศรษฐกิจในปี พุทธศักราช 2534 จะมีการพัฒนาอุตสาหกรรมมากขึ้น ขณะเดียวกันภาค เกษตรกรรมก็ยังคงเป็นผลผลิตที่มีความสำคัญของประเทศ และมีการพยายามพัฒนาผลผลิตต่อไร่ให้เพิ่มมากขึ้น ผลจากการพัฒนาในภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมทำให้เศรษฐกิจของประเทศขยายตัวมากขึ้น แต่การพัฒนาสภาวะเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญก้าวหน้าจะประสบผลสำเร็จได้ ประชากรของประเทศต้องมีคุณลักษณะของการคงสภาพ อ่าน เขียน คิดคำนวณ เพราะการเผยแพร่วิทยาการเทคโนโลยีที่ทันสมัย และมีประสิทธิภาพไม่ว่าจะเป็นความรู้ด้าน เทคโนโลยีทางอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีการผลิตทางการเกษตร ประชากรต้องอาศัยคุณลักษณะเหล่านี้เป็นเครื่องมือรับรู้อาสาสมัครวิทยากร นอกจากนี้ การอ่าน เขียน คิดคำนวณ ยังเป็นสิ่งจำเป็นต้องใช้ในการติดต่อสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพ เพิ่มพูนความรู้ให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ ไม่ถูกกดขี่ ไม่ตกเป็นเหยื่อของผู้อื่น ทำให้เป็นผู้มีความรู้กว้างขวาง สามารถนำความรู้ที่ได้มาปรับปรุงชีวิตที่ดีได้ตลอดเวลา

2. รู้คุณค่าและประโยชน์ของเศรษฐกิจต่อชีวิต และต่อประเทศเข้าใจสภาวะความเป็นไปของเศรษฐกิจในปัจจุบัน

มนุษย์ทุกคนในโลกต่างดิ้นรนต่อสู้เพื่อความอยู่รอดเพื่อการมีกิน มีใช้ ดังนั้น เศรษฐกิจจึงมีส่วนสำคัญต่อทุกชีวิต และในการดำเนินชีวิตทุกวัน จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับเรื่อง เศรษฐกิจตลอดเวลา บ้างก็เป็นในฐานะผู้ผลิต บ้างก็เป็นในฐานะผู้บริโภค หรือเป็นเจ้าของ บ้างก็จัดการผลิต หรือในบางกรณีอาจเป็นทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภคและเป็นเจ้าของจัดการผลิตใน คนคนเดียวก็ตาม ดังนั้น นักเรียนในฐานะที่มีส่วนเป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค หรือเจ้าของจัดการผลิต ควรมีความเข้าใจความสำคัญของ เศรษฐกิจต่อตนเองและประเทศ และควรมีความรู้เกี่ยวกับ สภาวะ เศรษฐกิจในปัจจุบัน ผู้มีคุณสมบัติเหล่านี้จะสามารถปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น และ สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจได้ เมื่อทุกคนมีความเป็นอยู่ดี จะเป็นผลดีต่อ

เศรษฐกิจโดยส่วนรวมด้วย

3. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการวางแผนประกอบอาชีพ
ในท้องถิ่นของตน

ในสภาพเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญก้าวหน้า เช่น ประเทศไทย ต้องการพลเมืองที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นอย่างมาก ผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ยอมไม่ยอมหยุดนิ่ง หรือพึงพอใจกับสภาพการทำงาน หรือสภาพความเป็นอยู่ที่ซ้ำซากจำเจ แต่พยายามหาทางปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไข โดยคิดค้นหาวิธีการหรือหนทางที่ดีกว่าเหมาะสมกว่า มีประสิทธิภาพมากกว่าประยุกต์ใช้ในกิจการหรือการดำรงชีวิตของตนและคนอื่น ๆ

ผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความสามารถในการวางแผนประกอบอาชีพในท้องถิ่นของตน คือ คุณสมบัติของผู้ที่ขบไผ่หาความรู้และเตรียมวิธีการที่เหมาะสม เพื่อพัฒนากิจการหรือการดำรงชีวิตในท้องถิ่นของตนให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ และบรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และสามารถวางแผนประกอบอาชีพในท้องถิ่นของตนเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นต่อสถานะเศรษฐกิจในปี พุทธศักราช 2534 เนื่องจากคุณลักษณะข้อนี้ประกอบกับความรับผิดชอบเอาใจใส่ของรัฐบาล จะเป็นส่วนช่วยบรรเทาการอพยพแรงงานมาในเมืองตามผลการวิจัย และนักเรียนจะรู้จักการประกอบอาชีพตามความสามารถ และใช้วัสดุที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ การประถมศึกษาในฐานะที่เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เด็กทุกคนต้องเรียน จึงควรปลูกฝังคุณลักษณะข้อนี้ โดยการสอนให้รู้จักคิดแบบสร้างสรรค์ รู้จักวางแผนในการทำงาน และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อที่เด็กจบการศึกษากลับมาจะได้เป็นคนที่คิด ทำ และแก้ปัญหาเป็นซึ่งสอดคล้องกับหลักการการจัดการประถมศึกษาตามหลักสูตร พุทธศักราช 2521

4. มีเหตุผลในการตัดสินใจทำกิจการต่าง ๆ เพื่อให้ได้ประโยชน์คุ้มค่า

การตัดสินใจเป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุดในการทำงานทุกประเภท และได้ทำอยู่เป็นประจำ การทำกิจการใด ๆ ก็ตามต้องใช้กระบวนการของการตัดสินใจเลือกแนวทางที่เห็นว่าดีที่สุด และปฏิบัติให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์นั้น ๆ เพราะการตัดสินใจมีความสำคัญอย่างยิ่ง

ต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการทำงาน ดังนั้น ในการตัดสินใจจึงควรเป็นไปด้วยความรอบคอบ สุขุม มีเหตุผล และเกิดประโยชน์สูงสุด โดยการหาข้อมูลต่าง ๆ มาวินิจฉัยว่าข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่ได้รับมานั้นเพียงพอหรือไม่ และมีคุณค่าเพียงพอและต้องหาทางเลือกพิจารณาผลได้ผลเสียต่าง ๆ แล้วจึงตัดสินใจกระทำในสิ่งที่เห็นว่าดีที่สุดและได้ประโยชน์มากที่สุด การตัดสินใจจึงเป็นคุณลักษณะสำคัญของการทำงาน และการประกอบอาชีพ เช่น เกี่ยวกับการมีความคิดริเริ่มและความสามารถในการวางแผนประกอบอาชีพ จึงควรเป็นคุณลักษณะที่ควบคู่ประกอบกันไป

5. มีความซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย รับผิดชอบงานโดยไม่ต้องมีผู้ควบคุม ทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยดี

ผู้จบการศึกษาภาคบังคับบางส่วนจะออกไปประกอบอาชีพรับจ้างตามโรงงานอุตสาหกรรมที่จะขยายตัวเพิ่มมากขึ้น การทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมต่างจากการทำงานเกษตรกรรมซึ่งใช้แรงงานจากคนในครอบครัวหรือเพื่อนบ้านที่คุ้นเคยกัน ทำให้ไม่มีปัญหาในการทำงานมากนัก การทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมจะมีระเบียบกฎเกณฑ์มากขึ้น มีการกำหนดเวลาเข้าทำงาน เลิกงาน ต้องทำงานร่วมกับคนอื่นซึ่งไม่คุ้นเคยกันมาก่อน ฉะนั้นการศึกษาภาคบังคับนี้จึงควรเตรียมคนสำหรับที่จะออกไปทำงานด้านนี้โดยการปลูกฝังระเบียบวินัย การรับผิดชอบงาน ความซื่อสัตย์ และให้คุ้นเคยกับการทำงานร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนการปรับตัวเมื่อต้องทำงานกับคนหมู่มาก ให้สามารถทำงานโดยไม่เกิดความคับข้องใจเมื่อออกไปทำงานจริง

6. มีสุขภาพกาย และจิตใจดี

สภาพสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะสังคมในทิวเมืองเต็มไปด้วยปัญหาต่าง ๆ มากมาย ทำให้การดำเนินชีวิตประจำวันของแต่ละคนต้องพลอยเกรงเกรียงไปด้วย บุคคลไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่เกิดความตึงเครียดตามภาวะสิ่งแวดล้อม อันเป็นผลทำให้เกิดโรคทางสมองและโรคจิต และเมื่อวิเคราะห์จากทฤษฎะนักเศรษฐศาสตร์ที่เห็นสอดคล้องกันว่าในปี พุทธศักราช 2534 จำนวนประชากรจะเพิ่มขึ้น และเกิดสภาพการแก่งแย่งกันทำงาน โดยเฉพาะชุมชนที่เป็นแหล่งอุตสาหกรรม เห็นว่าอนาคตอันไม่ไกลนัก เมืองไทยจะยังคงมีสภาพเช่นนี้ และอาจจะยิ่งทวีคูณขึ้น คือ สภาพที่ตึงเครียดกันทำงาน อากาศเป็นพิษ และต้องเผชิญกับภัยต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นเมื่อไรก็ได้

การศึกษามากับควมช่วยเสริมสร้างสุขภาพจิตให้เด็กสอนให้รู้จักศิลปะแห่งการ
 คำเนินชีวิต วิธีรักษาสุขภาพจิต ส่งเสริมการปรับตัว ให้ความเข้าใจในสภาพและความ
 ทองการของสังคมที่เด็กคำเนินชีวิตอยู่ เพื่อที่เด็กจะสามารถดำรงชีวิตได้โดยไม่คับข้องใจ
 นอกจากนี้ควรสอนให้เด็กรู้จักรักษาสุขภาพอนามัยของร่างกายให้พ้นจากโรคร้าย ระวังอุบัติเหตุ
 ที่อาจเกิดจากการทำงานและชีวิตประจำวัน การป้องกันตนเองจากภาวะที่เป็นพิษ สุขภาพกาย
 และใจเป็นสิ่งที่สำคัญทองเอาใจใส่เป็นอย่างดี หากสุขภาพกายอ่อนแอ สุขภาพจิตแปรปรวน
 จะเป็นอุปสรรคทองการทำงาน และขาดรายได้เลี้ยงชีพทองตน

ความรู้พื้นฐานที่ควรทราบ

1. การอ่าน เขียน คิด คำนวณ
2. วิธีรักษาสุขภาพกายและจิตใจให้พ้นจากโรคร้ายไข้เจ็บ

ความรู้พื้นฐานในสองข้อแรกนี้ โคลงลาวถึงความสำคัญในหัวข้อคุณลักษณะที่พึง
 ประสงค์แล้ว การอ่าน เขียน คิด คำนวณและการรักษาสุขภาพกายและจิตใจให้พ้นจากโรคร้าย
 เป็นความรู้พื้นฐานสำคัญที่นักเรียนทุกคนควรได้รับ

3. โครงสร้างของระบบสังคมอย่างง่าย ๆ และระบอบการปกครองของไทย

ในโครงสร้างของระบบสังคมทองมีกลุ่มสังคมย่อย เช่น เกษตรกร พ่อค้า ฯลฯ
 แต่ละกลุ่มย่อยนี้จะมีหน้าที่ทองตนที่ทองทำ มีกฎข้อบังคับ ธรรมเนียมที่ตกลงกัน มีค่านิยมที่จะ
 ทำให้คนหรือกลุ่มสังคมประเมินว่า สิ่งใดที่คนประสงค์หรือไม่ คีหรือเลว ทุกชีวิตในกลุ่มสังคม
 จะดำเนินไปตามหน้าที่ฐานะทองตนอย่างผสมกลมกลืน หน้าที่ทองแต่ละคนจะอำนวยความสะดวก
 ให้แก่กัน เช่น ชาวนาปลูกข้าวเพื่อนำมาขายให้โรงสีหรือพ่อค้า พ่อค้าจะให้คาคอบแทนเป็น
 เงินแกชาวนา และนำข้าวมาขายให้คนในกลุ่มสังคมทองไป

นักเรียนการศึกษาภาคบังคับในฐานะที่เป็นสมาชิกในกลุ่มสังคมย่อย คือ ครอบครัว
 ชุมชน และกลุ่มสังคมใหญ่ คือ ประเทศ จำต้องรู้โครงสร้างของระบบสังคม เพื่อปฏิบัติทองได้
 ถูกทองอยู่ในสังคมได้ ขณะเดียวกันก็เป็นผู้รักษาระบบสังคมนั้นให้คงอยู่ทองไป

เรื่องนี้นักเรียนต้องรู้จักเรื่องหนึ่ง คือ ระบบการปกครองของประเทศ ซึ่งเป็นแบบประชาธิปไตย นักเรียนควรใคร่ถึงวิถีทางการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้อิทธิ หน้าที่ของคณะกรรมการปกครองแบบประชาธิปไตย และควรใคร่รับรู้อาณาและ เหตุการณ์สำคัญของประเทศในขณะนั้นตามระดับความสามารถทางสติปัญญา

4. ความรู้เกี่ยวกับศีลธรรม วัฒนธรรม ประเพณี

การขยายตัวทางอุตสาหกรรมในอนาคตเป็นเหตุให้มีผู้มารับจ้างทำงานในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น เกิดการแย่งกันทำงาน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คนน้อยลง การทำงานทุกอย่างจะเป็นการทำเพื่อที่จะได้ผลตอบแทนกลับคืน บุคคลจะละเลยศีลธรรม วัฒนธรรม ประเพณีของไทย การศึกษาภาคบังคับควรเน้นให้นักเรียนเป็นผู้มีศีลธรรม เพื่อที่จะได้เติบโตเป็นพลเมืองที่ดีในอนาคต ให้เรียนรู้อันถึงวัฒนธรรม ประเพณีของไทย เพื่อให้ตระหนักและภาคภูมิใจถึงความเป็นคนไทย ไม่คล้อยตามวัฒนธรรมต่างประเทศที่ไม่เหมาะสม ซึ่งจะเข้ามาพร้อมกับการขยายตัวทางอุตสาหกรรม เช่น อาชีพที่ให้บริการด้านความบันเทิง เป็นต้น

ความรู้ทางด้านเศรษฐกิจที่ควรได้จัดไว้ในหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ

1. การเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัด

จากผลการวิจัยพบว่าในปี พุทธศักราช 2534 ประเทศไทยจะพัฒนาทางอุตสาหกรรมมากขึ้น ขณะเดียวกันในด้านเกษตรกรรมก็ยังเป็นส่วนสำคัญอยู่ ดังนั้น การศึกษาภาคบังคับควรจัดการศึกษาเพื่อเตรียมคนให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจดังกล่าวนี้ โดยให้ความรู้เกี่ยวกับงานและสภาพการทำงานทั้งในภาคเกษตรและอุตสาหกรรม แก่นักเรียนในการศึกษาภาคบังคับ เพื่อผู้ที่ไม่ศึกษาจะสามารถใช้ความรู้ที่เรียนมาเป็นพื้นฐานในการทำงานได้ตามสมควร ดังนั้น ในหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับจึงควรสอนให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีและเห็นความสำคัญของอาชีพสุจริตทุกประเภท

ความรู้ด้านการเกษตรที่ควรให้แก่นักเรียนคือ ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี การผลิตทางการเกษตร เช่น การเลือกเมล็ดพันธุ์ที่ดีย่างถูกต้อง การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ การขยายวิทยาการอย่างถูกวิธี การขยายปราบศัตรูพืช เครื่องจักรทุ่นแรง การชลประทาน

เป็นต้น ในด้านอุตสาหกรรมควรถ้าเรียนรู้สภาพการทำงานในโรงงาน ระเบียบในการทำงานตามโรงงานอุตสาหกรรม คุณลักษณะที่ควรเน้นในการทำงานภาคอุตสาหกรรมคือ ระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกับผู้อื่น

นักเรียนบางคนไม่มีที่คิดทำการเกษตร ดังนั้นการจัดการศึกษาคควรตระหนักในเรื่องนี้ด้วย โดยการให้ความรู้ในทักษะอาชีพด้านหัตถกรรม และอุตสาหกรรมตามวัสดุที่มีในท้องถิ่นแก่นักเรียน เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพในท้องถิ่นของตน

ในการเรียนการสอนควรพานักเรียนไปเยี่ยมชมตามโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งขนาดใหญ่และขนาดย่อย เพื่อให้เรียนรู้สภาพการทำงานและอาจเชิญบุคคลจากอาชีพทางการเกษตรและอุตสาหกรรมมาพบปะพูดคุยกับนักเรียน ตลอดจนการจัดแนะแนวอาชีพให้นักเรียน ประสบการณ์ที่ได้รับทั้งหมดนี้ นักเรียนจะสามารถใช้ประกอบการเลือกอาชีพของตนได้ และในการประกอบอาชีพในภาคอุตสาหกรรม และเกษตรกรรมอาจต้องลงทุนหรือเก็บออมเงินที่ได้รับ ดังนั้น นักเรียนต้องมีความรู้เรื่องการฝากเงิน การกู้เงิน อัตราดอกเบี้ยของการฝาก การกู้เงินด้วย

2. การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ในอนาคตประมาณปี พุทธศักราช 2534 จากผลการวิจัยระบุว่า เศรษฐกิจของประเทศจะขยายตัวมากขึ้น ทำให้คนมีรายได้เพิ่มขึ้นกว่าปัจจุบัน ค่าจ้างแรงงานจะสูงขึ้น แต่ค่าครองชีพของคนส่วนใหญ่จะสูงตามไปด้วย ในสภาวะค่าครองชีพสูง ราคาสินค้าจะสูงขึ้นจากเดิม สภาพการณ์เช่นนี้ทำให้ผู้มีรายได้น้อยหรือรายได้ไม่แน่นอน เช่นผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมต้องประสบกับปัญหา รายได้ไม่พอกับรายจ่าย ดังนั้น การศึกษาภาคบังคับควรจะได้สอนให้นักเรียนหาทางช่วยเหลือตนเอง โดยรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เพื่อเพิ่มพูนรายได้จากรายได้ประจำ นอกจากการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์แล้ว คุณลักษณะที่สำคัญที่การศึกษาควรปลูกฝังแก่นักเรียนในสภาวะเศรษฐกิจเช่นนี้ ได้แก่ การประหยัด ใหญ่รู้จักใช้จ่าย แต่สิ่งจำเป็น โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการประหยัด ขณะเดียวกันนักเรียนควรได้เรียนรู้หลักในการเลือกซื้อสินค้า เพื่อให้เป็นผู้ซื้อที่มีประสิทธิภาพคุ้มค่าเงิน และต้องได้รับการฝึกอบรมให้รู้จักการเก็บออมทรัพย์ไว้ใช้ในยามจำเป็น ประสบการณ์เหล่านี้ควรจัดลงเป็นหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ เพื่อให้นักเรียนนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ในครอบครัว

ของคนได้

3. การศึกษาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

การขยายตัวทางเศรษฐกิจในอนาคต โดยเฉพาะทางอุตสาหกรรมซึ่งมีทั้ง อุตสาหกรรมขนาดใหญ่และขนาดย่อม กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เป็นตัวอย่างประชากรมีทัศนคติที่ต่างกัน การให้ความรู้เรื่อง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมแก่นักเรียนในการศึกษาภาคบังคับ เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจในอนาคต โดยเฉพาะทางอุตสาหกรรมซึ่งมีทั้งขนาดใหญ่และขนาดย่อม อาจทำให้มีการนำทรัพยากรมาใช้ในการประกอบกิจการ โดยขาดความระมัดระวัง ทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่ไม่เพียงพอแก่การใช้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ รัชชชัย บงกิตติกุล (1981: 47) ซึ่งกล่าวว่า "หากไม่มีการหยุดยั้งหรือชะลอการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและใช้ให้ถูกต้องแล้ว ในปี ค.ศ. 2000 หรือ พุทธศักราช 2534 ทรัพยากรที่มีอยู่จะหมดไป" ผลที่ติดตามมา คือ ปัญหาพลังงานไม่เพียงพอ ปัญหาน้ำท่วม ฝนแล้ง พื้นดินหมดความสมบูรณ์ ฉะนั้นควรมีการวางแผนปรับปรุงแก้ไขการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เหมาะสม

จากปัญหาดังกล่าว นักเรียนที่เรียนในหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับสมควรที่จะได้รับความรู้ในการสงวนทรัพยากรธรรมชาติทุกชนิด ให้สำนึกถึงความสำคัญ และประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติคือเศรษฐกิจของตนเอง สังคม ประเทศชาติ

ด้านสภาพแวดล้อม ในสภาวะเศรษฐกิจซึ่งขยายตัวทางอุตสาหกรรม อาจก่อให้เกิดภาวะแวดล้อมเป็นพิษ อันได้แก่ สิ่งปฏิกูลที่โรงงานหลอ่ยทิ้งออกมา ทำความเสื่อมโทรมต่อสภาวะแวดล้อมนั้น สิ่งปฏิกูลที่โรงงานปล่อยออกมาจะมีทั้งของแข็ง ของเหลว ก๊าซ และเสียงอันเกิดจากขบวนการต่าง ๆ การศึกษาควรให้ความรู้เรื่องผลของสภาวะแวดล้อมเป็นพิษที่จะก่อความไม่สะดวกสบายและอันตรายแก่คนหรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น รวมถึงการให้นักเรียนรู้จักหลีกเลี่ยงการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และการป้องกันตนเองจากสภาวะแวดล้อมที่เป็นพิษ

4. ประชากรศึกษา และการวางแผนครอบครัว

ในปี พุทธศักราช 2534 ประเทศไทยจะมีประชากรเพิ่มขึ้น สภาพการณ์เช่นนี้อาจเป็นผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาการทำมาหากิน ที่อยู่อาศัย ปัญหาสภาวะแวดล้อม และปัญหาการย้ายถิ่น เนื่องจากชาติที่ถิ่นทำกินในภาคเกษตร เพื่อเข้ามาทำงานในภาคอุตสาหกรรม

ในชุมชนเมืองใหญ่ ๆ หรือย้ายถิ่นเพราะการประกอบอาชีพทางการเกษตรไม่ไถ่ผลดี การศึกษาภาคบังคับกับควรให้ความรู้ในเรื่อง ประชากรศึกษาแก่นักเรียน ใ้รู้ถึงการเพิ่ม การลด และสาเหตุของการกระจายตัวของประชากร อันได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ผลกระทบต่อประเทศ ความสัมพันธ์ของประชากรกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงภาวะการเจริญพันธุ์ของมนุษย์ การเกิด การตาย เพศศึกษา การดำเนินชีวิตในครอบครัว ความรับผิดชอบในครอบครัว และสิ่งทั้งหลายที่มีผลต่อประชากรในประเทศ หรือในโลก เมื่อนักเรียนจบการศึกษาภาคบังคับแล้ว จะใช้ความรู้เหล่านี้ประกอบการวางแผนการดำเนินชีวิตได้ถูกแนวทาง การสอนประชากรศึกษา ครูควรสอนให้นักเรียนใช้ความคิดพิจารณาถึงเหตุและผลตลอดจนทัศนใจแก้ปัญหาเกี่ยวกับประชากรด้วยตนเอง เพื่อที่นักเรียนจะสามารถแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

5. การคมนาคมขนส่ง และการติดต่อสื่อสาร

การคมนาคมมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ ทั้งในแง่ของการผลิต คือ การขนส่งสินค้าหรือวัตถุดิบไปยังแหล่งผลิต และการขนส่งสินค้าที่ผลิตแล้วไปยังผู้บริโภค ซึ่งอาจอยู่ไกลหรือไกลแหล่งผลิตได้ โดยเฉพาะสินค้าทางเกษตรกรรม เช่น ผักสด ผลไม้ เมล็ดพืช และอาหารสดต่าง ๆ ต้องมีการขนส่งให้ทันทางที่ก่อนจะเน่าเสีย และกองอาศัยการขนส่งที่มีประสิทธิภาพ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมในขณะทำการขนส่ง เช่น เครื่องปรับอากาศ

นักเรียนที่จบการศึกษาภาคบังคับออกไปประกอบอาชีพ ซึ่งมีทั้งการเกษตรและนอกการเกษตร ควรให้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะการขนส่งโดยวิธีต่าง ๆ ข้อดี ข้อเสีย ตลอดจนค่าบริการของการขนส่งทุกทาง เพื่อที่นักเรียนจบการศึกษาออกไปประกอบอาชีพ จะได้พิจารณาว่าควรเลือกการขนส่งทางใด จึงจะประหยัดเหมาะสมกับสินค้าและในเวลาที่เหมาะสม

การติดต่อสื่อสาร ในอนาคตเมื่อสังคม เศรษฐกิจขยายตัวมากขึ้น เกิดความสลับซับซ้อนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานเล็ก ๆ บริษัทใหญ่โต โรงงานอุตสาหกรรม และธุรกิจต่างก็ขยายตัวทั้งในตัวอาคารและบุคลากร ดังนั้น การติดต่อสื่อสารจะมีความสำคัญมากขึ้นทุกที การติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะช่วยในการเพิ่มผลผลิต และช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ จากการวิจัยของ กิริชัย กิริกายะ (2525) เรื่อง การสื่อสาร 2552 พบว่า ประมาณปี พุทธศักราช 2537 ประชากรจะมีความต้องการการติดต่อ

สื่อสารเพิ่มมากขึ้นจากที่เป็นอยู่ปัจจุบัน (พุทธศักราช 2522) เนื่องจากการขยายตัวของเศรษฐกิจ โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรม ดังนั้น เด็กนักเรียนการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งจะเติบโตอยู่ในสังคม และต้องประกอบอาชีพ ควรมีความรู้เรื่องการติดต่อสื่อสาร เพื่อใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันและการดำเนินภารกิจ ให้เป็นไปตามจุดประสงค์และเกิดการพัฒนาอาชีพและชีวิต

6. เห็นประโยชน์ของการรวมกลุ่ม

ผลดีของการรวมกลุ่มนอกจากการช่วยเหลือกัน เพื่อสร้างความกินที่อยู่ของตนเอง และสมาชิกในกลุ่มแล้ว ยังจะช่วยแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจได้ เช่น การรวมกลุ่มของบรรดาเกษตรกร เพื่อแก้ปัญหาการค้าผลผลิต ในกรณีที่พ่อค้าคนกลางซื้อผลผลิตในราคาต่ำ การรวมตัวกันจะช่วยต่อรองราคาให้ยุติธรรมขึ้นได้ เพราะลำพังคนเดียวย่อมไม่สามารถจะแก้ปัญหาได้ เนื่องจากขาดแคลนทุนรอนในการประกอบอาชีพ ขาดความรู้ในด้านธุรกิจการค้า ขาดการช่วยเหลือแนะนำ และการสนับสนุนจากภายนอก ขาดอำนาจในการต่อรอง ขาดความเชื่อถือจากบุคคลอื่น หรือขาดกำลังใจในการต่อสู้แข่งขันกับพ่อค้าคนกลาง หรือผู้มีกำลังมากกว่า ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องร่วมมือกันในการดำเนินธุรกิจ และแก้ปัญหาต่าง ๆ

ในสถานะเศรษฐกิจตามผลการวิจัยซึ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกันว่า ปัญหาการค้าตลาดภาคเกษตรระบบการผูกขาดโดยคนกลางยังคงมีอยู่ ดังนั้น นักเรียนการศึกษาภาคบังคับซึ่งจบแล้ว ส่วนหนึ่งออกไปประกอบอาชีพ จึงควรใ้ครูถึงประโยชน์ของการรวมกลุ่มและระบบสหกรณ์

คุณลักษณะที่นักเรียนควรมีควบคู่กับความรู้เรื่องสหกรณ์ เพื่อให้การรวมกลุ่มจัดตั้งสหกรณ์ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ ต้องมีความสามัคคีกัน ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อกัน เห็นประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน มีความซื่อสัตย์เมื่อทำงานร่วมกัน

การให้นักเรียนได้รับความรู้เพียงระบบสหกรณ์อย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะทำให้การดำเนินงานในการจัดสหกรณ์สำเร็จดัง เป้าหมาย ควรให้ความรู้เรื่องการตลาดพอสังเขปด้วย เพราะการตลาดนั้นจะช่วยให้ทราบว่าควรจะมีผลผลิตสินค้าหรือพืชชนิดใดจึงจะเป็นที่ต้องการของตลาด และขายได้ราคา ความรู้เรื่องการตลาดนี้จะเป็นประโยชน์ แม้ผู้มีได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมอาจเป็นผู้ผลิตสินค้าอื่น ๆ ก็ได้ จากคำกล่าวของ วีระ บุญญาบุรุษ (2514: 9)

กล่าวถึงการตลาดว่า "การตลาด คือ การนำสินค้าหรือบริการจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค โดยคำนึงถึงความต้องการของบุคคลเหล่านั้น และยังรวมถึงการหาข่าวสารเพื่อป้อนให้ฝ่ายผลิต" จะเห็นว่าการตลาดนั้นมาก่อนการผลิต หากนักเรียนไม่มีความรู้เรื่องนี้ จบการศึกษาออกไป ประกอบอาชีพผลิตสินค้าออกมาโดยไม่ทราบความต้องการของตลาด เมื่อผลิตออกมาไม่มีผู้ซื้อ ทำให้ขาดทุนได้ โดยเฉพาะผู้มีทุนน้อยอยู่แล้ว หรือทุนที่ไ้มาโดยการกู้เงิน กวระมักระวังการลงทุนยิ่งขึ้น ดังนั้น การศึกษาภาคบังคับซึ่งบางส่วนของผู้จบแล้วจะออกไปประกอบอาชีพ ควรได้รับความรู้เบื้องต้นเรื่อง การตลาดด้วย

ผลของสภาขเสรมรัฐกิจตอการจ้ดการศึกษภาคบังคับในปี พุทธศักราช 2534 เกี่ยวกัับ

1. การกำหนดระยะเวลาการศึกษภาคบังคับ

ผลการวิจัยคานนี้้ นักเสรมรัฐศาสตร์มีทรรศนะสอดคลองกันว่าควรคงการกำหนดระยะเวลา 6 ปีนี้ไว้ก่อน เพื่อขอดี ขอดี เพราะหลักสูตร พุทธศักราช 2521 เพิ่งเริ่มใช้ปี พุทธศักราช 2521 สำหรับในเรื่อง นักเรียนที่จบการศึกษภาคบังคับตามหลักสูตร พุทธศักราช 2521 นี้ควรจะใช้เวลาอีกอย่างน้อย 5-7 ปี เพื่อประเมินผลนักเรียนที่จบการศึกษภาคบังคับว่า หลักสูตรการศึกษภาคบังคับ 6 ปีนี้ จะบรรลุวัตถุประสงค์ได้มากน้อยเพียงใด และควรให้ขบการศึกษภาคบังคับที่ไม่ศึกษาต่อได้ฝึกวิชาชีพอีก 1 ปี เป็นอย่างน้อย ตามความถนัดและความสนใจของนักเรียนแต่ละคน สำหรับสถานที่ฝึกวิชาชีพอาจจะเป็นสถานที่ฝึกวิชาชีพของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องหรือสถานประกอบการของเอกชน เพราะนักเรียนที่จบการศึกษภาคบังคับอายุประมาณ 13 ปี ยังไม่ถึงเกณฑ์ที่จะทำงานได้ จะได้ใช้เวลาในช่วงนี้ฝึกอาชีพได้

นักเสรมรัฐศาสตร์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรบางท่านเห็นว่า ควรขยายการศึกษภาคบังคับเป็น 9 ปี เพราะนักเรียนส่วนใหญ่ที่ไม่เรียนต่อในชั้นสูงขึ้นไป จะเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ เมื่ออายุระหว่าง 15-16 ปี ซึ่งเป็นเกณฑ์อายุขั้นต่ำของการอนุญาตให้เด็กทำงานได้ และนักเรียนจะได้รับความรู้เพิ่มขึ้นด้วย

การขยายการศึกษาภาคบังคับเป็น 9 ปี นับว่าเป็นการเพิ่มความรู้แก่นักเรียน เพราะวิทยาการเทคโนโลยีก้าวหน้าและเพิ่มขึ้นทุกปี ความรู้เพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ แต่การจะขยายการศึกษาเป็น 9 ปี กองอุตสาหกรรมเศรษฐกิจของประเทศว่าจะอำนวยหรือไม่ เพราะการขยายการศึกษาภาคบังคับออกไปอีก 3 ปี ย่อมหมายความว่าเป็นการศึกษาที่รัฐบาลต้องจัดให้เปล่าแก่ผู้เรียน

2. การกำหนดอายุในการเข้าและพ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับในปี พุทธศักราช

2534

อายุที่เข้าและพ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 กำหนดอายุไว้ระหว่าง 7-15 ปี ผลการวิจัยข้อนี้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีทรรศนะไม่สอดคล้องกัน จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 1 ในหัวข้อนี้ ผู้เชี่ยวชาญบางท่านเห็นว่าเกณฑ์ที่เหมาะสมกับความสามารถ สติปัญญาและวุฒิภาวะของนักเรียนแล้วเพราะเด็กอายุ 6 ปีครึ่งถึง 7 ปี มีพัฒนาการด้านความคิดและสามารถเรียนภาษาที่เป็นแบบแผนได้แล้ว ผู้เชี่ยวชาญที่มีทรรศนะต่างไปจากนี้ กล่าวโดยสรุปให้ทรรศนะว่า ควรกำหนดอายุเป็นระหว่าง 5-17 ปี เพื่อที่นักเรียนจะมีเวลาศึกษาอยู่ในโรงเรียนนานขึ้นได้รับความรู้เพิ่มขึ้น นักเรียนจะสามารถช่วยตัวเองได้ โดยเฉพาะเมื่อต้องแข่งขันกันทางานทำ และอยู่ในสังคมภายใต้สถานะเศรษฐกิจที่จะต้องมีการแข่งขันในอนาคต

เกณฑ์การกำหนดอายุตามที่พระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 กำหนดไว้ อายุเมื่อแรกเข้าประมาณ 7 ปี หากพิจารณาตามผลการวิจัยและขอเขียนของ นางเยาว์ แซงเพ็ญแข (2521: 32-45) จะเห็นว่าเหมาะสม เพราะอายุประมาณ 7 ปี เป็นช่วงที่เด็กเริ่มเรียนภาษาที่เป็นแบบแผนได้แล้ว หากกำหนดอายุลดจาก 7 ปี เป็น 5 ปี เด็กยังไม่พร้อมในด้านวุฒิภาวะทางสติปัญญาและร่างกาย ทำให้เกิดการสูญเปล่าทางการศึกษา ส่วนอายุที่พ้นเกณฑ์ คือ 15 ปี เป็นเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อให้นักเรียนที่มีปัญหาทางครอบครัว หรือปัญหาสุขภาพทำให้ต้องพักเรียนไปช่วงเวลาหนึ่ง จะสามารถกลับมาเรียนต่อได้

3. การจัดทรัพยากรการศึกษาอันได้แก่ งบประมาณ อาคารสถานที่ อุปกรณ์ ครู

3.1 จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดทรัพยากรทางการศึกษาผู้ใหญ่เยาวชน มีทรรศนะสอดคล้องกันว่ารัฐบาลควร เน้นการศึกษาภาคบังคับให้มาก โดยให้เอกชนรับภาระด้าน การศึกษาชั้นสูง และการศึกษาภาคบังคับในบางกลุ่ม จะทำให้รัฐบาลมีทรัพยากรพอที่จะกระจาย การศึกษาที่มีคุณภาพไปสู่ชนบท การที่กลุ่มผู้ เยาวชนมีทรรศนะเช่นนี้ ด้วยเห็นความสำคัญด้าน คุณภาพของนักเรียนการศึกษาภาคบังคับ โดยเฉพาะในชนบทซึ่งมีผลต่อการพัฒนาประเทศ จึง เสนอให้เอกชนเข้ามามีส่วนช่วยแบ่งภาระทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยเฉพาะอย่าง ยิงในอนาคต จำนวนนักเรียนในชั้นสูงขึ้นไปจากการศึกษาภาคบังคับจะมีมากขึ้น จะเป็นภาระ แก่รัฐบาล เพราะอัตราการเพิ่มของประชากรที่ลดลงในช่วงทศวรรษ 1970 ทำให้จำนวนเด็ก ที่จะเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาน้อยลง แต่ระดับที่สูงกว่าปัญหาจะมีมากกว่าที่เป็นอยู่เดิม เพราะจะเป็นช่วงที่ประชากรที่อยู่ในวัยเรียนในระดับการศึกษาดังกล่าวมีอัตราส่วนสูง เนื่องจาก เป็นกลุ่มประชากรที่เกิดในช่วงที่ภาวะเจริญพันธุ์สูงสุดก่อนที่จะลดลงเช่นปัจจุบัน และการที่บิดา มารดาที่มีบุตรน้อยลง ทำให้สามารถส่งบุตรให้เล่าเรียนในระดับสูงขึ้นไปมากขึ้น ทั้งนี้รัฐบาลจะ มีภาระและปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในระดับเหล่านี้มากขึ้น อาจจะต้องเพิ่มงบประมาณ ในการศึกษาตามโรงเรียนและสถาบันการศึกษาที่สูงขึ้นไปมากขึ้น จนทำให้การจัดสรรงบประมาณ ทางการศึกษาภาคบังคับไม่เพียงพอแก่ความต้องการ ดังนั้น รัฐจึงควรให้เอกชนรับภาระด้าน การศึกษาในส่วนดังกล่าว เพราะนักเรียนในการศึกษาภาคบังคับ โดยเฉพาะในชนบทเป็น พลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศ และเป็นผู้ที่มีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจโดยส่วนรวมของประเทศ คือ เมื่อคนทั้งประเทศมีการศึกษา มีคุณภาพ มีงานทำ มีรายได้ ก็จะทำให้เศรษฐกิจมั่นคง และรัฐบาลจะพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ สะดวกขึ้น ดังนั้น รัฐบาลจึงควรให้ความสำคัญแก่การ ศึกษาภาคบังคับให้มาก การที่รัฐบาลให้เอกชนจัดการศึกษาจะทำให้ที่มีคุณภาพจริง ๆ ไม่เป็น ภาระให้รัฐบาลต้องคอยช่วยเหลือเงินอุดหนุนเพื่อให้สถานศึกษาเอกชนสามารถตั้งอยู่ได้โดยไม่ขาดทุน จึงควรให้สถานศึกษากำหนดค่าเรียนเอง เพราะเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่า การให้สถานศึกษา กำหนดค่าเรียนเอง จะทำให้หมดปัญหาเรื่องเงินกินเปล่า ซึ่งผิดกฎหมายและโรงเรียนจะพัฒนา คุณภาพได้เต็มที่ เพื่อชื่อเสียงของสถานศึกษาอันเป็นผลทำให้มีผู้นิยมส่งบุตรหลานมาเข้ารับ การศึกษาในสถานศึกษานั้นมากขึ้น และจากการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2524: 3) จากการสอบถามผู้ปกครองนักเรียน

พบว่า มีผู้ปกครองคนใดแสดงความวิตกกังวลไม่พอใจต่อการเสียเงินกินเปล่าดังกล่าว พบว่า ผู้ปกครอง 73% ไม่แสดงความวิตกกังวลเรื่องนี้ 23% พอใจ และ 5% พอใจมาก จากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าบรรดาผู้ปกครองของนักเรียนไม่รู้สึกข้อยกใจต่อการเสียเงินกินเปลาดังกล่าว และการที่จะให้โรงเรียนราษฎร์ตั้งขึ้น เพื่ออุดมการณ์ทางการศึกษาอย่างแท้จริง โดยไม่แสวงหาผลกำไรย่อมเป็นไปได้ การที่รัฐเกรงว่าโรงเรียนหรือสถานบันการศึกษาเอกชนจะเก็บเงินค่าเรียนสูง เมื่อรัฐบาลอนุญาตให้กำหนดค่าเรียนเองทำให้ผู้ปกครองเดือดร้อน ก็ไม่น่าที่จะเป็นไปได้ เพราะการที่ประชาชนเข้าเรียนในสถาบันศึกษาเอกชนใดก็แสดงว่า มีความสามารถพอจะส่งบุตรเรียนในอัตราค่าเรียนตามที่โรงเรียนกำหนดได้ อีกประการหนึ่งการที่โรงเรียนหรือสถานศึกษาทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ จะกำหนดอัตราค่าเรียน ก็คงต้องพิจารณาสถานะทางเศรษฐกิจของคนในชุมชนที่โรงเรียนหรือสถานศึกษาตั้งอยู่เป็นประการสำคัญ เพราะหากกำหนดค่าเรียนสูงเกินไปจะมีผู้เข้าศึกษาน้อย ทำให้ขาดทุนและต้องล้มเลิกกิจการในที่สุด

สรุปกล่าวคือ ควรให้สถานศึกษาเอกชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี สำหรับการศึกษาภาคบังคับในชนบท เป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่ต้องช่วยเหลือ ขณะเดียวกันก็ต้องทำอย่างมีประสิทธิภาพไม่น้อยกว่าโรงเรียนเอกชน โดยนำทรัพยากรที่มีเพียงพอจากการที่สถานศึกษาเอกชนช่วยแบ่งเบาภาระไว้บ้างแล้ว มามุ่งปรับปรุงคุณภาพการศึกษาภาคบังคับที่ขาดโอกาสทั้งในการศึกษาและความเสมอภาคของการได้รับทรัพยากรทางการศึกษา เด็กทั้งประเทศจึงจะมีคุณภาพเท่าเทียมกัน

3.2 การจัดสรรงบประมาณทางการศึกษา จากผลการวิจัยผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกันว่า รัฐบาลควรกระจายงบประมาณอย่างยุติธรรมและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความสมดุล และสนองความต้องการอย่างแท้จริง จากการสำรวจสถานะทางการศึกษาไทย ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเมื่อ พุทธศักราช 2525 (2525: 1-4) ผลการสำรวจได้ข้อมูลหลายอย่างที่แสดงให้เห็นความไม่เสมอภาคของการจัดงบประมาณทางการศึกษา และไม่ตรงตามความต้องการที่แท้จริง ในการจัดงบประมาณทางการศึกษา รัฐบาลให้เงินอุดหนุนแก่การศึกษาระดับอุดมศึกษามากกว่าประถมศึกษา ทั้งที่อัตราผลตอบแทนทางการศึกษาที่สังคมได้รับจากการศึกษาชั้นอุดมศึกษาต่ำที่สุด ได้รับผลตอบแทนจากการศึกษาชั้นประถมศึกษาสูงที่สุด การจัดงบประมาณทางการศึกษาพิจารณาทุกก็เท่ากันยิ่งเพิ่มความแตกต่างระหว่าง

คุณภาพของการศึกษาในเมืองและในชนบทมากขึ้น ทั้งที่มีผู้กระหนกในเรื่องนี้มากมาย แต่ผลของการจัดสรรงบประมาณก็ไม่แตกต่างจากที่เคยเป็นมาเท่าใดนัก ดังนั้นรัฐบาลจึงควรให้ความสำคัญในเรื่องนี้ และพยายามหาวิธีที่จะจัดงบประมาณให้เป็นไปตามความต้องการที่แท้จริงให้มากที่สุด

3.3 นักเศรษฐศาสตร์มีทรรศนะสอดคล้องกันว่า การจัดการศึกษาคควรให้ความสำคัญแก่คุณภาพของนักเรียน โดยการสนับสนุนอุปกรณ์ วิธีการที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งครูสอนมากกว่าอาคารสถานที่ ทั้งนี้เพราะผู้บริหารส่วนใหญ่ให้ความสำคัญแก่อาคารสถานที่โดยมุ่งพัฒนาอาคารโรงเรียนเป็นสำคัญ จะตกแกลงอย่างสวยงาม เช่น จากการติดตามผลและแนะนำการใช้หลักสูตรระดับประถมศึกษาปีงบประมาณ 2524 (2524: 3) ไกล่ลุ่มติดตามผลโรงเรียนในแต่ละประเภทของทุกภาค คือ เทศบาลเมือง เทศบาล ตำบล โรงเรียนราษฎร์ และโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ผลที่ได้จากการติดตามการใช้หลักสูตรค่าบุคลากร คือ ผู้บริหารนั้น ในผลสรุปรายงานว่า ผู้บริหารโรงเรียนมุ่งพัฒนาอาคารสถานที่เพื่อโชว์หรืออวดดูมาเยี่ยงมากกว่าให้การสนับสนุนด้านการเรียนการสอน ปัญหาเรื่องนี้มานานแล้ว และเห็นว่าเป็นปัญหาที่ต้องพยายามแก้ไขความคึกนี้ให้หมดไปทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพราะโดยเนื้อแท้แล้ว อาคารเรียนสร้างขึ้นมาเพียงเป็นสถานที่ ครู และนักเรียนจะมาร่วมกันเพื่อกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมุ่งผลค่านคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ หากไปมีอาคารเรียนก็สามารถเรียนรู้ได้ เพราะการศึกษาเกิดขึ้นได้ทุกสถานที่ เมื่อครั้งที่ไม่มีโรงเรียนก็สอนตามบ้าน ตามวัด ปัจจุบันที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลของนักเรียนคือ อุปกรณ์ และเครื่องมือประกอบการสอน วิธีสอน นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ทันสมัย โดยผ่านการสอนและการแนะนำของครู ดังนั้น รัฐบาลจึงควรส่งเสริมวัสดุอุปกรณ์การสอนใหม่เพียงพอ ตลอดจนสนับสนุนการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยีทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการเพิ่มขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานแก่ครู เพราะ ขวัญและกำลังใจของครูมีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลของนักเรียนมาก ถ้าครูมีขวัญและกำลังใจดี ครูก็สามารถจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจและตั้งใจ ขวัญและกำลังใจครูขึ้นกับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้บริหารและครูร่วมงาน ความก้าวหน้าในอาชีพ ภาพพจน์ของครูในสายตาประชาชน รายได้และสิ่งตอบแทน ตลอดจนสวัสดิการที่รัฐบาลจัดให้แก่ครูประกอบอาชีพครู ปัจจัยอื่นที่สำคัญ เช่น การมีเครื่องมือเครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ที่มีเพียงพอในการสอน สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญต่อการทำงาน

ของครูและจะมีผลสืบเนื่องถึงคุณภาพที่ดีของนักเรียน ดังนั้นควรเพิ่มขวัญและกำลังใจแก่ครู ดังนี้

3.3.1 จัดหมุนเวียนครูที่สอนในชนบทเป็นเวลานานและต้องการเข้ามาสอนในเมือง ให้มีสิทธิได้รับการพิจารณาขยายเป็นพิเศษ เรื่องนี้ได้มีการนำไปพิจารณาประกอบการขยายของครูแล้ว ครูบรรจุใหม่ให้สอนในโรงเรียนชนบทต่อไป

3.3.2 ควรปรับอัตราเงินเดือนให้สูงขึ้นกว่าอาชีพอื่นเล็กน้อย เพื่อยกค่าของครูให้สูงขึ้น โดยเฉพาะในอนาคตคือ ประมาณปี พุทธศักราช 2534 ประเทศไทย จะก้าวไปสู่การเป็นประเทศกึ่งอุตสาหกรรม มีการแบ่งช่วงชั้นทางค่านาชีพมาก และถือว่าคนที่มีความชีพที่ดีนั้นคือ คนที่สามารถหารายได้สูง ในชุมชนอุตสาหกรรมผู้มีอาชีพที่ใช้ปัญญาและมีเงินเดือนสูงจะได้รับการยกย่อง หากครูมีรายได้และสวัสดิการเช่นในปัจจุบัน คนจะเห็นค่าของอาชีพครูน้อยลงไปกว่ามีปัจจุบันซึ่งน้อยอยู่แล้ว หากมีการปรับปรุงด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นการยกค่าอาชีพครู จะไม่มีคำกล่าววว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่คนไม่มีที่ศึกษาหรือไม่มีงานใดทำแล้ว จึงมาประกอบอาชีพครู

3.3.3 การออกไปประกอบอาชีพครู เพื่อประกันด้านความปลอดภัยของครู ครูผู้ใดประสบอุบัติเหตุกระเป๋ยวินัย จรรยาครู ให้ยกค่าไปประกอบอาชีพอื่นและไม่มีสิทธิประกอบอาชีพอื่นต่อไป จะทำให้ภาพพจน์ครูในสายตาของประชาชนดีขึ้น

3.3.4 ครูในท้องถิ่นทุรกันดาร ควรมีสวัสดิการพิเศษกว่าครูทั่วไป เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ครูสอนในชนบทและเป็นที่กำลังใจในการทำงาน

3.3.5 ควรมีการอบรมวิชาการแก่ครู และจัดทำแผนการสอนที่มีเนื้อหาละเอียดพอที่จะได้ศึกษาให้เข้าใจและสอนได้ทันที เพราะแผนการสอนในหลักสูตรใหม่บางกลุ่มประสบการณ์ กล่าวไว้ไม่ละเอียด ครูไม่มีหนังสือค้นคว้าเพิ่มเติมและควรมีการอบรมความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์แก่ครู เพื่อนำไปใช้สอนในกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เช่น เรื่องการค้าขาย ทัศนกรรม อุตสาหกรรม ระบบสหกรณ์ การตลาด ให้เด็กเข้าใจได้ตลอดบทเรียน ไม่ควรเพียงพอแค่หนังสือแบบเรียนที่ครูและนักเรียนมีเหมือนกัน ผลก็คือครูอธิบายตามแบบเรียนและให้นักเรียนจำเพื่อนำคำตอบไปสอบในห้องสอบเท่านั้น คุณภาพนักเรียนจึงเป็นเช่นปัจจุบันคือ ผู้จบการศึกษาไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

ปัญหาการจัดการศึกษาภาคบังคับ และปัญหาผู้จบการศึกษาภาคบังคับในปัจจุบัน แนวทางเสนอเพื่อการแก้ไขปัญหา

1. ความไม่เท่าเทียมกันของโรงเรียนในชนบทและในเมือง ในด้านปริมาณ อุปกรณ์การศึกษา และคุณภาพครู

ผลวิจัยเรื่องความไม่เท่าเทียมกันนี้ สอดคล้องกับการสำรวจและผลการประชุมนักวิชาการ เช่น

ด้านปริมาณ การสำรวจสถานะการศึกษาของไทย โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2525: 4) รายงานว่า "ยังมีนักเรียนในชุมชนแออัดถิ่นทุรกันดารบางแห่ง ยังไม่ได้รับการศึกษา เด็กนักเรียนบางคนมีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อแต่ตัวนักเรียนไม่มาเรียน เนื่องจากครอบครัวยากจน" แสดงว่าบริการ เรื่องการจัดการศึกษาของรัฐบาลยังไม่ทั่วถึงจริง ทั้งนี้เนื่องจากมีงบประมาณที่จำกัด ดังนั้น จึงควรให้ผู้ที่ศึกษาในระดับสูง เช่น อุดมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาส่วนที่ให้ผลตอบแทนทางสังคมน้อยกว่า เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการศึกษามากขึ้น เพื่อรัฐจะได้นำงบประมาณมาปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษาให้ทั่วถึง และการให้เอกชนมีส่วนช่วยแบ่งเบาภาระการจัดการศึกษาตามที่เสนอไปแล้ว ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะสามารถนำเงินมาช่วยเหลือพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศในการขาดความเท่าเทียมทางการศึกษาได้ สำหรับนักเรียนยากจนควรมีทุนอุดหนุนบ้าง

จากเอกสารประกอบการประชุมคณะอนุกรรมการจัดทำแผนพัฒนาการประถมศึกษา ระยะยาว พุทธศักราช 2525-2534 ครั้งที่ 1/2526 (2526: 7, 10) กล่าวถึงผลของการศึกษาวิเคราะห์ด้านทรัพยากรการศึกษาว่า

วัสดุอุปกรณ์การสอนยังไม่เพียงพอ บางแห่งขาดมาก มีความไม่เสมอภาคทางการจัดสรรทรัพยากร เช่น ยังมีความแตกต่างเรื่อง อาคาร วัสดุอุปกรณ์ จำนวนและคุณภาพของบุคลากร ความแตกต่างทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิศาสตร์ ขนาดและสังกัดของโรงเรียน สถานที่ตั้งในเมืองและชนบท เด็กในเมืองมีโอกาสดีกว่าเด็กในชนบท

ปัญหาเหล่านี้อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กเรียนในชนบทมีคุณภาพต่ำกว่าในเมือง รัฐบาลควรหาทางขจัดปัญหาความไม่เสมอภาคนี้ด้วย การจัดอุปกรณ์การเรียนการสอนให้เพียงพอ ส่งเสริมการใช้นวัตกรรมการสอนที่มีประสิทธิภาพ สนับสนุนการศึกษาต่อของครูในชนบท และหาทาง

จงใจครูให้สอนในชนบทมากขึ้นตั้งใ้ค้กล่าวมาแล้ว

2. เนื้อหาในหลักสูตรบางอย่างยังไม่เหมาะสมกับนักเรียน

ผลการวิจัยตามทรรศนะของนักเศรษฐศาสตร์ที่ว่าเนื้อหาในหลักสูตรบางอย่างยังไม่เหมาะสมกับนักเรียน ตรงกับการวิจัยของ ชำรง ชูชีพ (2521) ซึ่งวิจัยเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรประถมศึกษา ที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ชำรง ชูชีพ กล่าววว่า "เนื้อหาแต่ละเรื่องที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นไม่เท่ากัน ครูส่วนใหญ่ทุกภาคมีความคิดเห็นว่าจะต้องปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาหลักสูตรบ้าง กอนนำไปใช้ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ"

จากผลการวิจัยทั้งสองนี้เห็นว่า เนื้อหาเรื่องใดที่ใช้ได้กับทุกภาค ควรจัดทำเป็นแผนการสอนได้ทันที เนื้อหาที่ยังไม่เหมาะสมกับท้องถิ่น ควรให้หน่วยงานการศึกษาในท้องถิ่นนั้นเป็นผู้ปรับปรุงให้เหมาะสมกับท้องถิ่น เพราะหน่วยงานการศึกษาในท้องถิ่นจะเข้าใจสภาพท้องถิ่นนั้นได้ดีที่สุด ได้แก่ หน่วยงานการศึกษา ระดับอำเภอ ซึ่งมีหัวหน้าการศึกษาอำเภอ ร่วมกับศึกษานิเทศก์อำเภอเป็นผู้รับเนื้อหาให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และให้ผู้เชี่ยวชาญทางสาขาวิชาของเนื้อหานั้น ๆ เป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้อง หรือทำงานร่วมกันโดยตรงจะดียิ่งขึ้น แล้วจึงจัดทำเป็นแผนการสอนให้ครูใช้ประกอบการสอน

3. นักเรียนที่จบการศึกษาภาคบังคับแล้ว ต้องการศึกษาคอนแต่ไม่มีโอกาสเนื่องจากยากจน

นักเรียนที่จบการศึกษาภาคบังคับต้องการเรียนต่อ แต่ไม่มีโอกาสเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวไม่ดี รัฐควรให้โอกาสทางการศึกษาแก่นักเรียนเหล่านี้ แต่การที่รัฐบาลจะสนับสนุนทุนการศึกษาของนักเรียนเหล่านี้จะทำให้เกิดปัญหาหากมีผู้ต้องการศึกษามาก รัฐบาลจะไม่มิงงบประมาณพอ ประกอบกับหากนักเรียนศึกษาต่อ ครอบครัวทางบ้านจะขาดคนช่วยเหลือหารายได้เลี้ยงครอบครัว และเป็นที่น่าอน แม้รัฐบาลจะช่วยเหลือโดยการให้ทุนแล้ว นักเรียนยังต้องเสียเงินค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ด้วยตนเองอีกในบางส่วน ในสภาพเศรษฐกิจของนักเรียนเช่นนี้ไม่อำนวยให้นักเรียนได้ศึกษาต่อเพียงอย่างเดียว ควรให้นักเรียนที่จบแล้วและต้องการศึกษาต่อ

ทำงานหารายได้และเรียนที่บ้าน โดยจัดส่งแม่เรียนให้ศึกษาที่บ้าน และมีการสอบประเมินผล เพราะหากให้นักเรียนทำงานกลางวันและเรียนในโรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่ในเวลาว่างก็ยาก ผู้เรียนจะไม่ปลอดภัย เนื่องจากโรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่มีค่าใช้จ่ายเพียงพอ ผู้เรียนบางคนบ้านไกล การเดินทางในชนบทไม่มีไฟฟ้าถนนในเมือง จะเดินทางลำบากลำบากและความลำบากและอันตรายโดยเฉพาะผู้หญิง ดังนั้น การศึกษาที่บ้านและทำงานหารายได้ไปด้วยจะสะดวกกว่า

4. ผู้จบการศึกษาภาคบังคับไม่ได้ศึกษาต่อ ออกไปประกอบอาชีพ ไม่สามารถนำความรู้ที่เรียนมาไปประกอบอาชีพได้ ต้องทำงานที่มีรายได้ต่ำ สภาพงานไม่ดี ไม่มีโอกาสก้าวหน้าในสังคม ดังเช่นผู้มีการศึกษาสูงหรือผู้ร่ำรวย

ผู้จบการศึกษาภาคบังคับและไม่เรียนต่อเนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว ในจำนวนนี้ในบางกรณีผู้จบการศึกษาภาคบังคับแล้วต้องการทำงานมากกว่าการศึกษาต่อ แต่ความรู้และความสามารถของนักเรียนที่จบการศึกษาภาคบังคับยังไม่เพียงพอและบางครั้ง นักเรียนไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ ดังนั้นสภาพการทำงานจึงเป็นเช่นผลการวิจัย ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการสำรวจสถานะการศึกษาของไทยเมื่อปี พุทธศักราช 2525 โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2525: 4) ที่พบว่า "นักเรียนไม่สามารถนำความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันหรือในช่วงที่จบการศึกษาภาคบังคับแล้ว" เช่นเดียวกัน ผู้ที่จบไปแล้วและทำงานตามสภาพการที่ผลวิจัยและผลการสำรวจสถานะการศึกษาเสนอไว้ ควรเป็นผู้ที่จบการศึกษาตามหลักสูตร พุทธศักราช 2503 ซึ่งเน้นเนื้อหาวิชามากกว่า การประกอบอาชีพ สำหรับนักเรียนที่ศึกษาตามหลักสูตร พุทธศักราช 2521 ในปีการศึกษา 2526 จึงจะมีนักเรียนสำเร็จตามหลักสูตรเป็นรุ่นแรก จึงจะทราบผลของหลักสูตรว่าจะสร้างเด็กให้มีคุณภาพตามเป้าหมายที่กึ่งไว้หรือไม่ อย่างไรก็ตาม ข้อเขียนของ วสุธาร ศรีนพรัตน์ (2526: 15) ได้กล่าวถึงจุดบกพร่องของแผนการสอนกลุ่มงานพื้นฐานอาชีพ ในหลักสูตร พุทธศักราช 2521 ว่ามีเนื้อหาและรายละเอียดไม่เพียงพอที่ครูจะนำมาใช้สอนให้นักเรียนเข้าใจได้ และการจะให้ครูค้นคว้าหาเนื้อหาการสอนตามเรื่องในแผนการสอนเอง ซึ่งตามจริงครูไม่มีเวลาพอ นอกจากนี้แหล่งความรู้จะค้นคว้านหาการเกษตร เช่น สำนักงานส่งเสริมการเกษตร มีไม่มาก โรงเรียนอยู่ไกลจะลำบากในการเดินทาง สิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการสอนกลุ่มประสบการณ์ดีมาก ดังนั้น เนื้อหาเรื่องเหล่านี้ควรให้หน่วยการศึกษาของอำเภอนั้นทำเป็นแผนการสอนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คำนึงครูสอนควรมีการอบรมความรู้ในกลุ่มการทำงานพื้นฐาน

อาชีพให้แก่ครู เพื่อสามารถถ่ายทอดให้นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตได้จริง เมื่อจบการศึกษาภาคบังคับแล้ว

ข้อเสนออีกข้อหนึ่ง คือ ควรให้เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับแล้วไม่ศึกษาต่อ ฝึกอาชีพตามความสามารถอีก 1 ปี เป็นอย่างน้อย สถานที่ฝึกอาจเป็นสถานประกอบการของเอกชน หรือโรงเรียนฝึกอาชีพของรัฐบาล นักเรียนบางคนจบแล้วต้องการทำการเกษตร ควรจัดอบรมความรู้เรื่องการเกษตรระยะยาวและเน้นภาคปฏิบัติ เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพได้จริง ทั้งหมดนี้ต้องติดตามประเมินผลผู้สำเร็จการฝึกอาชีพเฉพาะเหล่านี้ และอาจมีการให้ประกาศนียบัตรหลังจากฝึกจนสามารถประกอบอาชีพได้

5. ปัญหาผู้จบแล้วจะว่างงาน ทางแก้คือ ส่งเสริมการลงทุน เพื่อให้เกิดการจ้างงานและใช้แรงงาน

การลงทุนสำหรับผู้จบการศึกษาภาคบังคับและคนในชนบท รัฐบาลควรเป็นฝ่ายอุดหนุนเงินทุนโดยใหญ่ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ เพื่อนำมาประกอบอาชีพอุตสาหกรรมขนาดย่อม หรืออุตสาหกรรมในครัวเรือนสำหรับผู้ไม่มีที่ทำกิน และสำหรับผู้มีที่ทำกิน เงินทุนที่ได้จะนำมาปลูกพืชผล ทั้งนี้เพื่อป้องกันการย้ายแรงงานในเมืองอันเป็นผลให้เกิดสภาพการทำงานไม่คั่งงานไม่ก้าวหน้า ผู้จบการศึกษาจะนำความรู้ที่ได้เรียนจากการศึกษาภาคบังคับประกอบกับการฝึกอาชีพเฉพาะเพิ่มเติมตามที่เสนอไปแล้ว มาประกอบอาชีพได้ รัฐบาลควรช่วยเหลือด้านราคาสินค้าและผลผลิต เพื่อไม่ให้ถูกกดราคา ควรเน้นประโยชน์ของการรวมกลุ่มในการซื้อหรือขาย ไม่ควรแยกกันขาย เพราะจะเกิดการตัดราคากันเอง ผู้มีอาชีพการเกษตรเป็นหลักอาจใช้เวลาว่างนอกฤดูกาลเพาะปลูก มารับจ้างทำงานในอุตสาหกรรมครัวเรือน หรืออุตสาหกรรมขนาดย่อมในท้องถิ่นนั้น เป็นการเพิ่มรายได้

ข้อเสนอแนะ

ประมวลการศึกษาศึกษาภาคบังคับปี พุทธศักราช 2534

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

1. มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์
2. เห็นประโยชน์ของการรวมกลุ่ม

3. อ่าน เขียน คำนวณได้
4. ซื่อสัตย์
5. รับผิดชอบหน้าที่
6. สุขภาพจิตดี
7. ทำงานกับผู้อื่นได้ดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี
8. เข้าใจความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันและต่อการพัฒนาประเทศ
9. มีระเบียบ วินัย ในการทำงาน
10. มีความรู้ทั่วไปอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับความเป็นไปในปัจจุบันของประเทศ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ
11. มีการตัดสินใจที่ดี ใฝ่ลุ่มค่า
12. วางแผนการปฏิบัติงานได้ และปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ได้
13. มีความพยายามและมีเป้าหมายในการทำงาน
14. มีความสามัคคี
15. เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน
16. ประหยัด

ความรู้พื้นฐาน

1. การอ่าน เขียน คำนวณ
2. วิธีรักษาสุขภาพ อนามัย แกร่างกายและจิตใจ
3. การป้องกันตนเองจากภาวะที่เป็นพิษและอุบัติเหตุจากการทำงาน
4. โครงสร้างของสังคมอย่างง่าย ๆ
5. ระบบการปกครองของไทย
6. ศิลธรรม วัฒนธรรม ประเพณีนิยม

ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจที่จำเป็น

1. ทักษะทางวิชาที่พินทองถิ่น ทางด้านหัตถกรรม และอุตสาหกรรม
2. การเลือกอาชีพ วิธีหางาน

3. การรักษาสภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติรวมทั้งการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ
 - ความหมายของสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
 - ความสำคัญของสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
 - ปัญหาของสภาพแวดล้อมเป็นพิษ และการขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ
 - วิธีรักษาสภาพแวดล้อม
 - การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ
4. ประชากรศาสตร์ และการวางแผนครอบครัว พอดังเขป
 - จำนวนประชากรในโรงเรียน ชุมชน จังหวัด ประเทศ
 - การเปลี่ยนแปลงของประชากร การเกิด การตาย การย้ายถิ่น
 - ปัญหาการเพิ่มประชากร
 - การแก้ไข้ปัญหา
5. การคมนาคมขนส่ง การติดต่อสื่อสาร
 - ความสำคัญของการคมนาคมขนส่ง การติดต่อสื่อสาร
 - วิธีการขนส่ง และติดต่อสื่อสาร
 - ข้อดี ข้อเสีย ของการคมนาคมขนส่งและการติดต่อสื่อสารแต่ละวิธี
 - อัตราค่าธรรมเนียมของการขนส่งและการสื่อสาร
6. การฝากเงิน การกู้เงิน อัตรดอกเบี้ย พอดังเขป
7. เทคโนโลยีการผลิตทางการเกษตร เช่น การเพาะปลูกที่ถูกต้องวิธี การคัดเมล็ดพันธุ์ การเก็บเมล็ดพันธุ์ การไ้ปุ๋ย การชลประทาน ฯลฯ
8. การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
9. อาชีพต่าง ๆ ในชุมชน
 - ลักษณะอาชีพ
 - ความสำคัญของแต่ละอาชีพ
 - การเลือกอาชีพ
10. การรวมกลุ่ม ระบบสหกรณ์
11. หลักในการซื้อ และการเลือกซื้อ

12. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการตลาด

- ความหมาย และความสำคัญของการตลาด
- หลักการตลาดในปัจจุบัน
- หน้าที่ทางการตลาด
- พฤติกรรมของผู้บริโภค
- คนกลาง (พ่อค้าปลีก พ่อค้าส่ง)
- การกำหนดเวลา
- ช่องทางการตลาด การเลือกช่องทางการจัดจำหน่าย

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาภาคบังคับ

1. รัฐบาลควรกระจายงบประมาณทางการศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการที่แท้จริง
2. รัฐบาลควรจัดงบประมาณด้านวัสดุอุปกรณ์การศึกษาให้แก่โรงเรียนอย่างเพียงพอ เน้นการสอนเพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิต และประกอบอาชีพได้
3. รัฐบาลควรพยายามลดความแตกต่างในด้านคุณภาพครู อุปกรณ์การศึกษา ของโรงเรียนในชนบทและในเมือง
4. การให้เอกชนมีส่วนร่วมรับภาระในการจัดการศึกษา รัฐบาลควรให้เอกชนกำหนด อัตราค่าเล่าเรียนเพื่อตัดปัญหาการเรียกเก็บเงินกินเปล่า และจะช่วยลดภาระในการให้เงินอุดหนุนสถานศึกษาเอกชน
5. รัฐบาลควรให้ความสำคัญและเอาใจใส่ในเรื่องขวัญและกำลังใจของครู เพื่อส่งเสริมกำลังใจในการทำงาน เช่น หมุนเวียนครูจากชนบทที่สอนมานานให้เข้ามาสอนในเมือง และบรรจุครูใหม่สู่ชนบท
6. ควรอบรมความรู้แก่ครูเสมอ เช่น ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์
7. ส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียนเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการสอนของครู
8. ปรับปรุงระบบการคัดเลือกนักศึกษาครู เพื่อให้ได้ครูผู้มีความรักในอาชีพอย่างแท้จริง
9. เร่งขยายการศึกษาภาคบังคับให้ทั่วถึงแก่เด็กทุกคน
10. จัดทุนอุดหนุนนักเรียนยากจนในการศึกษาภาคบังคับ

11. จัดโครงการฝึกอาชีพระยะยาวแก่นักเรียนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอีกอย่างน้อย 1 ปี โดยหน่วยราชการที่รับผิดชอบงานด้านการฝึกอาชีพในชนบท เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการพัฒนาชุมชนสำหรับงานเร่งรัดพัฒนาชนบท และกรมอาชีวศึกษา เป็นต้น

12. ให้โอกาสนักเรียนยากจนที่ต้องการศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษา ได้ศึกษาพร้อมกับการทำงานหารรายได้ โดยจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้เรียนจากสิ่งพิมพ์ เทป โทรทัศน์ วิทยุ ฯลฯ

13. ปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น โดยให้นักศึกษานิเทศก์อำเภอเป็น ผู้ดำเนินการร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง

14. ปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวิทยา การที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจะได้มีการวิจัยทัศนคติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในสาขาอื่น เช่น สาขาสุขภาพ และอนามัย การเมืองและการปกครอง เป็นต้น และหากเป็นไปได้ควรเลือกผู้เชี่ยวชาญในการออกแบบสอบถามจากส่วนภูมิภาคด้วย จะได้ทัศนคติที่กว้างขวางขึ้น

2. ผู้เชี่ยวชาญควรจะเป็นผู้ที่อยู่ในหน่วยงานที่จะสามารถทำให้ผลการทำนายนนำไป ปฏิบัติจริงได้

3. ควรมีจดหมายขอความร่วมมือผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ ประโยชน์ หรือเน้นให้เห็นความสำคัญของงานวิจัยนี้